

POSTANOWIENIE

Dnia 20 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Joanna Misztal-Konecka

w sprawie z powództwa A. N.
przeciwko U. M. i Z. M.
o ustanowienie rozdzielności majątkowej,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 20 października 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanych
od wyroku Sądu Okręgowego w Ł.
z dnia 12 listopada 2019 r., sygn. akt [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od U. M. i Z. M. solidarnie na rzecz A. N. kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 12 listopada 2019 r. Sąd Okręgowy w Ł. oddalił apelację pozwanych U. M. i Z. M. od wyroku Sądu Rejonowego w Ł. z 31 stycznia 2019 r., w sprawie z powództwa A. N. o ustanowienie rozdzielności majątkowej oraz orzekł o kosztach procesu.

2. Od wyroku Sądu Okręgowego skargę kasacyjną wywiedli pozwani, zarzucając naruszenie art. 149 § 2 k.p.c. w zw. z art. 133 § 3 k.p.c. w zw. z art. 91 i 92 k.p.c. w związku z art. 65 k.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

3. Termin do zaskarżenia orzeczenia skargą kasacyjną przez stronę wyznacza art. 398⁵ § 1 K.p.c. Skargę wnosi się w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia stronie skarżącej orzeczenia z uzasadnieniem.

Z akt sprawy wynika, że wniosek o doręczenie odpisu wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z 12 listopada 2019 r. wniosła adwokat A. F. (k. 209), wskazując, że działa jako pełnomocnik pozwanych. Uszło jej uwagi, że pełnomocnictwo znajdujące się na kartach 86 i 87 swoim zakresem zostało ograniczone jedynie do postępowania przez Sądem pierwszej instancji - Sądem Rejonowym. Sąd Okręgowy w Ł. doręczył adw. A. F. odpis orzeczenia wraz z uzasadnieniem, pomijając, że nie była ona właściwie umocowana do działania w imieniu pozwanych. Wniosek o doręczenie orzeczenia z uzasadnieniem złożyli również pozwani U. M. i Z. M. (k. 204), co do tego wniosku Sąd Okręgowy nie podjął jednak żadnych czynności. Należy więc przyjąć, że odpis wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z 12 listopada 2019 r. nie został prawidłowo doręczony (art. 133 § 1 i 3 K.p.c.) pozwanym, którzy wnieśli od niego skargę kasacyjną. Doręczenie do rąk adwokata, który nie był umocowany do działania, jak też brak doręczenia do rąk pozwanych, sprawiają, że w sprawie nie doszło do prawidłowego doręczenia wyroku sądu drugiej instancji wraz z uzasadnieniem, a zatem termin do wniesienia skargi kasacyjnej nie otworzył się.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażane jest stanowisko, że w przypadku wniesienia skargi kasacyjnej przed doręzeniem odpisu orzeczenia sądu drugiej instancji wraz z uzasadnieniem skarga kasacyjna podlega odrzuceniu jako wniesiona przed terminem i z tej przyczyny niedopuszczalna na podstawie art. 398⁵ § 1 k.p.c. (np. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 stycznia 2016 r., II CSK 431/15, OSNC-ZD 2017/1/10; postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2001 r., II CZ 146/00, OSNC 2001/12/180). Prezentowane jest jednak także stanowisko odmienne, zgodnie z którym skarga kasacyjna może być skutecznie wniesiona przed doręzeniem odpisu wyroku sądu drugiej instancji z uzasadnieniem (np. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 czerwca 2011 r., I CZ 40/11, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z 7 grudnia 2011 r., II CSK 500/10, niepubl.; uchwała Sądu Najwyższego z 2 grudnia 2003 r., III CZP 90/03, OSNC 2005/2/21; postanowienie Sądu Najwyższego z 3 października 2007 r.,

IV CZ 60/07, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z 15 lutego 2017 r., II CSK 246/16, niepubl.).

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podziela drugi ze wskazanych poglądów, ponieważ prawo do wniesienia skargi kasacyjnej strona nabywa już z chwilą złożenia wniosku o doręczenie wyroku sądu drugiej instancji z uzasadnieniem, a nie dopiero z chwilą doręczenia odpisu orzeczenia wraz z uzasadnieniem. Żaden przepis Kodeksu postępowania cywilnego nie wskazuje początkowego terminu do złożenia skargi ani nie wiąże negatywnych skutków z wniesieniem skargi przed terminem; wyraźnie natomiast ustawa przewiduje negatywne skutki prawne ze złożeniem skargi po terminie. Co więcej, nie sposób nie zauważyć, że terminy do wniesienia środków zaskarżenia są ustanawiane w celu określenia momentu końcowego (*ad quem*), przed którym czynność musi zostać podjęta, aby była skuteczna (wniesiony środek zaskarżenia był dopuszczalny). Wreszcie trzeba wskazać, że przyjęcie pierwszego z prezentowanych stanowisk razi nadmiernym formalizmem, który staje się wówczas wartością samoistną, a nie środkiem do osiągnięcia istotnych procesowo celów.

4. Przesądzenie dopuszczalności skargi kasacyjnej pozwala na dokonanie oceny, czy może ona zostać przyjęta do rozpoznania.

Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie

zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

5. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ustawodawca zmierzał do zagwarantowania, że skarga kasacyjna, nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie pełnić przypisane jej funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek do czterech ma więc zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie. Tak więc, nie w każdej sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, w przeciwnym razie Sąd Najwyższy stałby się wbrew obowiązującym regulacjom sądem trzeciej instancji. Nie jest rolą Sądu Najwyższego korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

6. Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołali przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., podnosząc, że niezawiadomienie pełnomocnika pozwanych o terminie rozprawy apelacyjnej, a następnie nieuwzględnienie wniosku pełnomocnika, powołującego się na umocowanie do działania w sprawie, o odroczenie rozprawy, o której nie został zawiadomiony, prowadziło do pozbawienia pozwanych możliwości obrony ich praw, a w konsekwencji do nieważności postępowania.

7. Sąd Najwyższy nie znalazł podstaw do uznania, aby w toku postępowania apelacyjnego wystąpiły przyczyny nieważności, które mogłyby uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tej podstawie. Pozbawienie strony możliwości

obrony praw, w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c., polega na tym, że strona nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub w jego istotnej części z powodu uchybień procesowych sądu lub strony przeciwnej, będących skutkiem naruszenia przepisów, których nie można było podnieść do wydania orzeczenia w danej instancji. Zachodzi ono m.in. wtedy, gdy strona nie mogła, w następstwie niezawiadomienia o terminie rozprawy, uczestniczyć w niej i przedstawić swych twierdzeń lub odeprzeć zarzutów, przy czym nie mogła tego uczynić również w późniejszym terminie (wyrok Sądu Najwyższego z 1 marca 2017 r., IV CSK 350/16, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2018 r., I CZ 3/18, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 590/17, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lipca 2019 r., III CZ 17/19, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z 26 września 2019 r., I CZ 73/19, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z 12 marca 2020 r., IV CSK 276/18, niepubl.). Ocena zaistnienia takiej sytuacji procesowej dokonywana być powinna w kontekście konkretnych okoliczności sprawy. Chodzi jednak tylko o wypadki rzeczywistego pozbawienia możliwości obrony, którego skutkiem było niedziałanie strony w postępowaniu (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 sierpnia 2019 r., V CSK 94/19, niepubl.).

Z akt sprawy niniejszej wynika, że pozwani udzielili pełnomocnictwa do reprezentowania ich interesów wyłącznie w postępowaniu przed Sądem Rejonowym. Mimo wniesienia apelacji nie ustanowili pełnomocnika w postępowaniu przed sądem drugiej instancji, w konsekwencji sąd ten powiadomił pozwanych o terminie rozprawy apelacyjnej. Pozwani, pomimo prawidłowego powiadomienia, nie skorzystali z możliwości udziału w rozprawie apelacyjnej. Mieli zatem wiedzę o toczącym się postępowaniu i mogli podjąć właściwe czynności procesowe, lecz tego zaniechali.

Niepowiadomienie o terminie rozprawy apelacyjnej adwokata, którego pełnomocnictwo nie rozciągało się na postępowanie apelacyjne, nie może zostać w żaden sposób uznane za uchybienie sądu, tym bardziej uchybienie prowadzące do nieważności postępowania. Tożsamą konstatację poczynić należy w odniesieniu do decyzji sądu o nieuwzględnieniu wniosku tegoż adwokata, powołującego się na

umocowanie do działania w sprawie, o odroczenie rozprawy, o której nie został zawiadomiony.

W tych okolicznościach nie można uznać, że nastąpiło rzeczywiste pozbawienie pozwanych możliwości obrony. Z tych przyczyn należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

8. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 1 k.p.c., 98 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., uwzględniając charakter współuczestnictwa łączącego pozwanych o ustanowienie rozdzielności majątkowej, uzasadniający odpowiednie zastosowanie art. 105 § 2 zd. 1 k.p.c. Wysokość kosztów obciążających pozwanych ustalono w oparciu o § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 4 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

jw